

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

IMPLEMENTATION OF IMPORT SUBSTITUTION STRATEGY IN MODERN REALITIES OF GEO-ECONOMICS' INSTABILITY

У статті розглянуто залежність європейських країн від імпорту російської нафти та газу, яка на тлі війни в Україні зумовила нестабільність в ланцюгах поставки та може стати поштовхом до руйнування світової фінансової системи. Було висвітлено основні позиції впливу введення санкційного режиму на глобальні торгівельні потоки. На фоні різкого спаду поставок російських енергоносіїв до країн Європи та США, спостерігається тенденція до збільшення поставок нафти та газу до країн Сходу та Африки. Визначено, що погіршення світової фінансової системи відбувається в прискореному темпі в контексті повільного зростання світової торгівлі з часів глобальної фінансової кризи 2008 року та виходу економік світу з шоку, спричиненого поширенням епідемії COVID-19. Тому для уникнення та пом'якшення негативних наслідків на світову економіку було проведено та досліджено стратегії політики імпортозаміщення в сучасних реаліях гео економічної нестабільності.

Ключові слова: імпорт, ланцюги доставки, імпортна залежність, імпортозаміщення, альтернативні джерела електроенергії, гео економічна нестабільність, імплементація стратегії імпортозаміщення.

The article discusses the dependence of European countries on imports of Russian oil and gas, which caused instability in supply chains and could trigger the destruction of the global financial system, against the background of the war in Ukraine. The main positions of the impact of the sanctions regime on global trade flows were highlighted. As Ukraine fights for survival, Western governments are taking steps to punish Russia. They're aware that by doing so, they could heighten the conflict's impact on their own economies. In this way, the sphere of sanctions had revealed the weaknesses of the national oil regime of the European Union from Russia and gas. According to the European Central Bank, the shock of gas regulation by 10% could reduce eurozone GDP by 0.7%, which will increase the figure to 40% – the share of European gas coming from Russia – means an economic decline of 3%. Maximum sanctions can lead to unpredictable consequences that lead to a system of global financial destruction with side effects for US and European banks. The Federal Reserve System is moving to sustain growth. But if higher prices lead to inflationary expectations among consumers and businesses, it will lead to the worst-case scenario of monetary policy: the need to tighten even in a weak economy. The pandemic has left the global economy with two key points of vulnerability – high inflation and jittery financial markets. Aftershocks from the invasion could easily worsen both. There's a threat to growth too. Households spending an ever-larger chunk of their incomes on fuel and heating will have less cash for other goods and services. Plunging markets would add another drag, hitting wealth and confidence, and making it harder for firms to tap funds for investment. It is analyzed how supply chain disruptions can complicate Russia's trade with European countries and how it affects the entire Eurozone region. Against the background of a sharp decline in Russian energy supplies to Europe and the United States, there is a tendency to increase oil and gas supplies to the East and Africa. The article highlights the forecast for Europe and US inflation and identifies its impact on foreign trade policy. Russia's invasion of Ukraine carries huge risks for a world economy that's yet to fully recover from the pandemic shock. So it has been determined that the deterioration of the global financial system is accelerating in the context of the slow growth of world trade since the 2008 global financial crisis and the recovery of the world's economies from the shock of the COVID-19 epidemic. Therefore, in order to avoid and mitigate the negative effects on the world economy, the strategies of import substitution policy in the current realities of geo-economics' instability were conducted and studied.

Key words: import, supply chains, import dependence, demand, energy, inflation, alternative sources of electricity, geo-economic's instability, implementation of import substitution strategy.

УДК 339.972

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct66-6>

Скрипник Н.Є.

к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки
та управління національним
господарством

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Синяговська А.О.

студентка
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Skrypnuk Nataliia

Oles Honchar Dnipro National University
Syniagovska Angelina
Oles Honchar Dnipro National University

Постановка проблеми. До недавнього часу світовий ринок зазнав різкого падіння економічної активності внаслідок поширення пандемії COVID-19. Очікувалось, що в 2022 році пандемія послабшає, та це позитивно вплине на відновлення ланцюгів доставки товарів у світовій торгівлі. Але в лютому цього ж року ми прокинулись у новій реальності. Повномасштабне вторгнення росії в Україну загострило ситуацію продовольчої кризи в цілому світі.

Вторгнення росії в Україну вже завдало величезних ризиків для світової економіки, яка ще не встигла оговтатись від шоку пандемії. Напад стався після кількох тижнів напруженості, яка вже викликала потрясіння у світовій економіці,

піднявши ціни на енергоносії. 24 лютого цей процес прискорився. Вартість нафти перевищила 100 дол. США за барель вперше з 2014 року, тоді як європейський природний газ підскочив на 62%.

Пандемія залишила світову економіку з двома ключовими моментами вразливості – високою інфляцією та неспокійними фінансовими ринками. Поштовхи від вторгнення нанесуть ще більших збитків. Також є загроза для стрімкого зростання інфляції. Підприємства, які витрачають все більшу частину своїх доходів на паливо та опалення, матимуть менше грошей на інші товари та послуги. Падіння ринків ускладнить для компаній залучення коштів для інвестицій. Великі газопроводи також проходять через Україну і можуть

постраждати під час бойових дій. Навіть обмежені перебої в постачанні можуть посилити шок для цін на енергоносії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти дослідження умов імпортозалежності присвячені праці таких зарубіжних учених-економістів як Т. Орлік, А. Томан, Дж.Робст, В. Гуннелла, В. Джарвіс, Р. Морріс, М. Тот, Б. Холланд, С. Джонсон, Дж. Раш, А. Вонг, Х. Валеро, М. Сепутіт, А. Нарделлі та М. Мартін, а також низки українських учених, серед яких Кондро І. В., Квак С. А., Іщук С. О., Венцковський Д. Ю., Ревак І., Голубова Г. В., Давиденко С. В., Т. В. Капелюшна, О. М. Гавриш, В. П. Пильнова. Однак в сучасних реаліях гео економічної нестабільності, викликаних повномасштабним вторгненням Росії на територію України, загострюються питання зниження ефективності фінансової, торгової, соціально-економічної сфери, які в свою чергу прямо впливають на шляхи запровадження та імплементації політики імпортозаміщення і потребує більш детального та подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення стратегій імпортозаміщення для країн Європи та шляхи їх імплементації в сучасних умовах гео економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійне повернення цін на газ до 180 євро – рівня, досягнутого в грудні – і нафти на рівні 120 доларів, може призвести до того, що інфляція в єврозоні до кінця року буде близько 4%, посилюючи зниження реального доходу. Європа, ймовірно, зможе продовжити імпорт енергоносіїв. Але буде суттєвий удар по ВВП, який підштовхне будь-яке підвищення ставки ЄЦБ до 2023 року [1].

У США цей сценарій підвищив загальну інфляцію до 9% у березні і може зберегти її близько 6%

до кінця року. У той же час подальші фінансові потрясіння та ослаблення економіки, частково через європейський спад, призведуть до конфлікту у ФРС. Це може виходити за рамки тимчасового цінового шоку та зосереджуватися на ризиках для зростання. Це не вплинуло на березневий підйом, але може схилити шкалу в бік більш повільного підвищення ставок у другій половині року.

Залежність світових країн від імпорту російської нафти та газу показало наскільки важлива політика імпортозаміщення на практиці (рис. 1). Оскільки, в сучасних умовах виникає потреба негайного вирішення цього питання, заради уникнення глобальних масштабів не тільки військово-політичних наслідків, але й заради приведення до норми соціально-економічного стану світової фінансової системи.

Росія посідає третє місце у світі з видобутку нафти після США (1-е місце) та Саудівської Аравії [3]. У середньому за добу Росія експортує більше ніж 4,5 мільйона барелів нафти, більше половини цього обсягу йде до Європи. Таким чином більшість країн Європи сильно залежать від російського газу: близько 40% загального імпорту природного газу в країнах ЄС припадає на Росію. США є менш імпорто-залежними від російської нафти, частка Росії становить всього 3% від загального обсягу нафти, що імпортується. Якщо Росія припинить постачання газу, найбільше постраждають Італія та Німеччина, саме ці країни найбільше залежать від російського газу. Великобританія менше залежить від російських енергоносіїв, ніж багато країн Європи. Проте російські постачання становлять 8% від загального обсягу, а російське дизельне паливо – 18%.

Напередодні війни в Україні, Росія довгий час була найбільшим постачальником первинної енергії до Німеччини, та забезпечувала третину

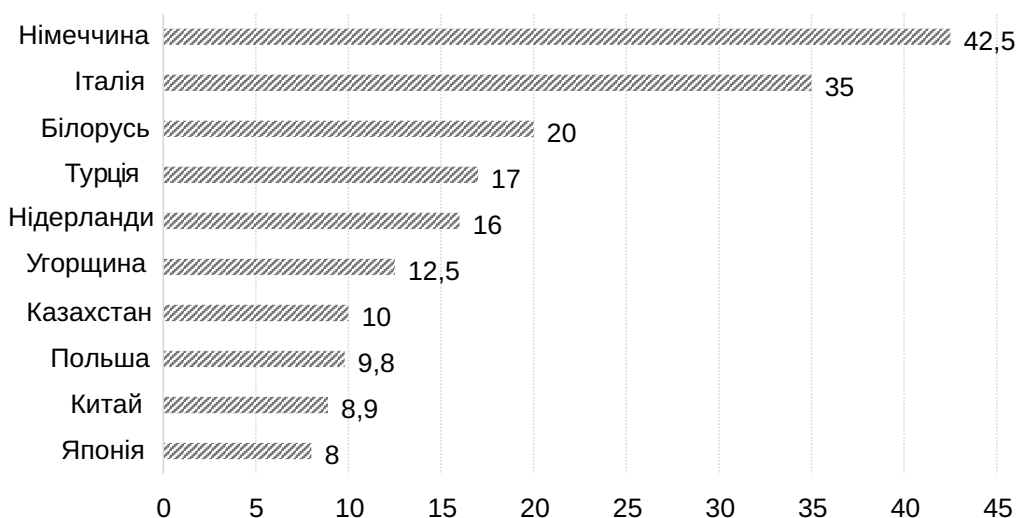

Рис. 1. Найбільші країни-імпортери російського газу, млрд кубометрів

Джерело: складено автором на основі даних [2]

нафти, близько половини імпорту вугілля та більше половини газу. Окрім відновлюваних джерел енергії, єдиним внутрішнім джерелом енергії в Німеччині залишається буре вугілля, який становить близько 9% [5]. Але переважна більшість викопного палива, яке спалює країна, імпортується, як і уран, який живить три атомні електростанції, що залишилися. Нафта та газ разом складають близько 60% первинної енергії.

Російське вугілля та нафта вже поступово відключаються від європейської економіки [6]. З початку війни частка німецького імпорту нафти з Росії знизилася з 35% до 12%. Імпорт вугілля скоротився з 50% до 8% (рис. 2).

Та незважаючи на зниження темпів закупівлі російського газу та нафти, Європейський Союз витратив 44 мільярди євро (46 мільярдів доларів), спонсорує, хоч і опосередковано, тероризм та знищення українських міст.

Таким чином на прикладі Німеччини та інших європейських країн можна виокремити та дослідити ключові стратегічні пріоритети реалізації державної політики імпортозаміщення в сучасних реаліях гео економічної нестабільності. Оскільки ситуація з імпортом російських джерел енергії продовжує загострюватись, зокрема через політичні погляди країн-Європи та Сполучених Штатів на агресивні військові дії з боку Росії, ланцюги поставок німецької промисловості залишаються вразливі до дефіциту газу та високих цін на енергоносії.

Результати аналізу шести провідних економічних дослідницьких інститутів свідчать, що повне ембарго на російські енергоносії призведе до скорочення ВВП Німеччини на 2–6% [7]. Як і інші

країни Європи, Німеччина недостатньо інвестувала в диверсифікацію поставок газу та нафти. Результатом є залежність від російської енергетики, що не дозволяє їй погодитися на швидкі санкції проти країни. Її лідери, можливо, підтримують ідею ембарго на нафту, але залежність від газу триватиме ще деякий час.

Практика показала, що імплементація політики імпортозаміщення є невід'ємною частиною успішної реалізації умов поліпшення національної економіки.

Серед можливих шляхів подолання надмірної залежності економіки Німеччини, Італії та ін. країн Європи від російських джерел електроенергії можна виділити наступні:

- використання альтернативних джерел електроенергії;
- оптимізація та розгортання будівництва відновлюваних джерел енергії;
- реалізація переходу національних домогосподарств на інший вид палива;
- зниження попиту на енергію шляхом введення ліміту для споживачів в ході прямого договору з підприємствами;
- розширення виробництва в інших країнах-експортерів;
- налагодження торгівельних зв'язків та пошук нових партнерів.

У нових реаліях країни можуть вдатися до використання альтернативних джерел енергії, але в короткостроковій перспективі це не є оптимальним рішенням, оскільки потребує чимало часу, сил та грошових вкладень, зокрема до залучення іноземних інвестицій. Іншим способом поліпшення ситуації може бути перехід на інакший вид

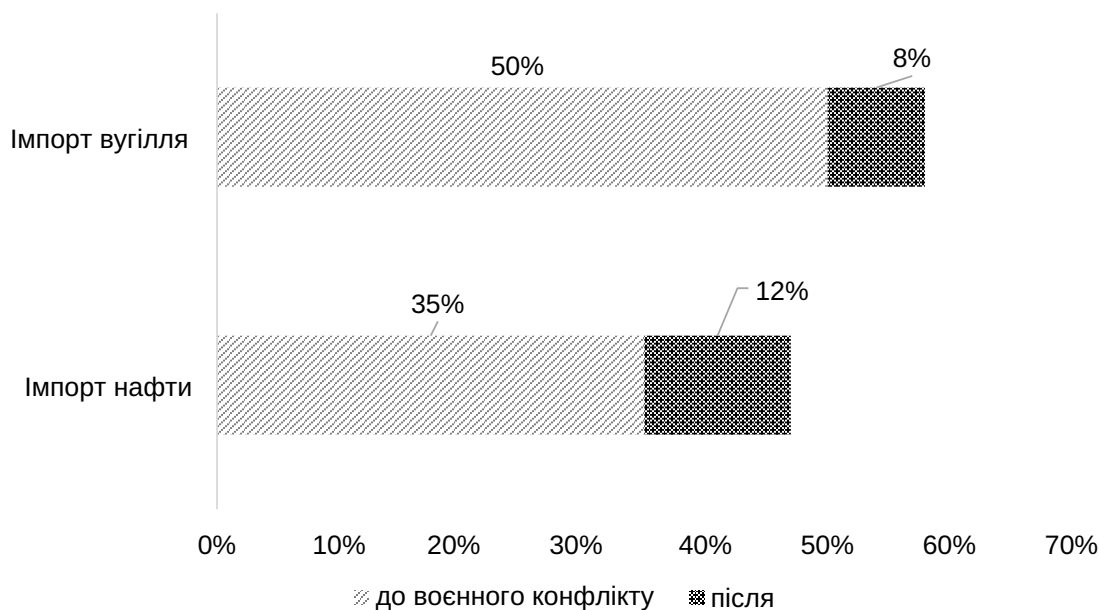

Рис. 2. Скорочення частки імпорту російської нафти та вугілля до Німеччини під час воєнного конфлікту в Україні, %

Джерело: складено автором на основі даних [4]

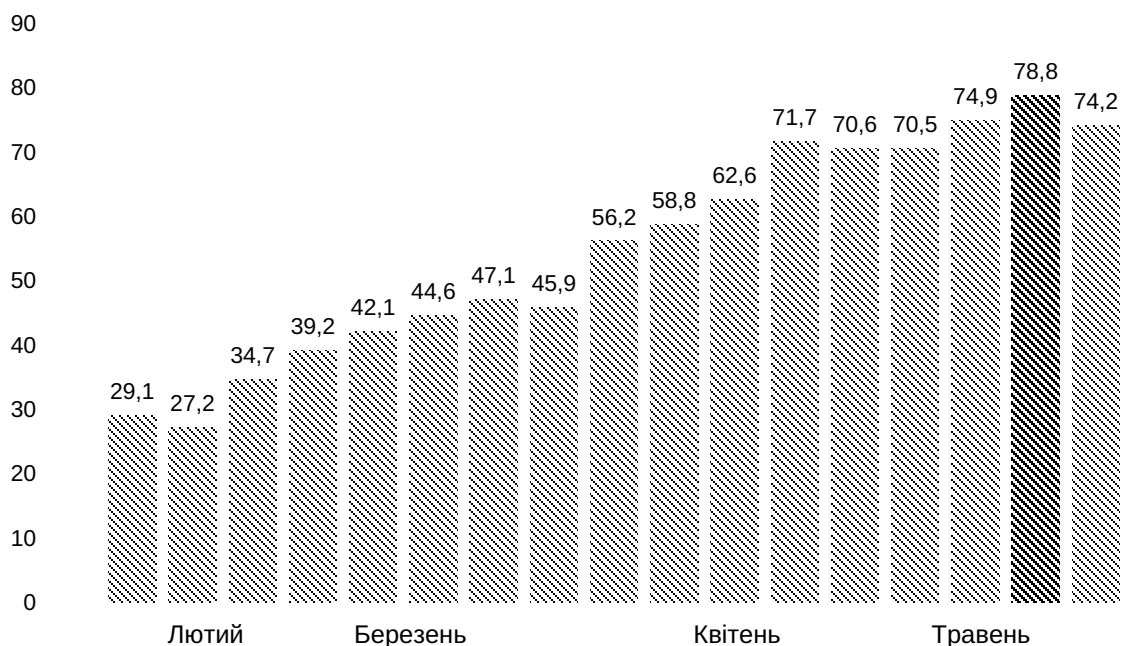

Рис. 3. Збільшення частки російського імпорту енергоносіїв на Східний ринок під час війни в Україні, млн барелів

Джерело: складено автором на основі даних [8]

палива, наприклад, шляхом відкриття вугільних електростанцій, як це планують зробити Італія та Німеччина у разі надзвичайного стану. Ще один із варіантів – знизити попит на енергію шляхом введення ліміту для споживачів в ході прямого договору з підприємствами.

На даний момент США також залучає Саудівську Аравію, яка є найбільшим членом ОПЕК, та контролює близько 60% світових запасів, до збільшення обсягу видобутку нафти. США також розглядають можливість ослаблення нафтових санкцій щодо Венесуели, яка раніше була ключовим постачальником нафти до США [8]. Щодо Європи, то вона може звернутися до вже існуючих експортерів газу, таких як Катар, Алжир чи Нігерія, проте там є перешкоди для швидкого розширення виробництва.

Користуючись значними знижками на потоки російської нафти та газу, Китай та Індія викупили з Росії мільйони барелів, що підтверджується різким стрибком транзиту російської нафти морем (рис. 3). В основному, сукупні потоки російської нафти для двох найбільших покупців Азії зросли завдяки Індії. Очікується, що поставки в червні 2022 року будуть нижчими, але вони все одно будуть наближені до рекордних травневих.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну зумовило штучний занепад глобальної системи експорту-імпорту енергоносіїв. Запровадження санкційного режиму гальмує розвиток міжнародних торговельних відносин з Росією, включаючи імпорт нафти та газу. Проте частина світової економіки, включаючи Китай, Індію та більшу частину

Близького Сходу та Африки, продовжує вільно торгувати, і навіть збільшувати імпорт товарів з країною-агресором.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, запровадження санкційного режиму виявило слабкі сторони надмірної імпортової залежності Європейських країн від російської нафти та газу. За оцінками Європейського Центрального Банку, шок від нормування газу на 10% може скоротити ВВП еврозони на 0,7%, збільшення цієї цифри до 40% – частки європейського газу, що надходить з Росії – означає економічне падіння у 3%. Максимальні санкції можуть призвести до непередбачуваних наслідків, які призведуть до руйнування світової фінансової системи, з побічними ефектами для банків США та Європи. Федеральна Резервна Система переміститься на збереження зростання. Але якщо вищі ціни призведуть до того, що інфляційні очікування закріпляться серед споживачів і бізнесу, це призведе до найгіршого сценарію монетарної політики: необхідності посилення жорсткості навіть у слабкій економіці.

В контексті політики імпортозаміщення європейських країн, найбільш дієвим шляхом подолання залежності від російських енергоносіїв є пошук нових партнерів, серед яких найперспективнішою кандидатурою є Саудівська Аравія, та розширення виробництва в наявних країнах-експортерів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічний бюлетень Європейського Центрального Банку. Оновлення про економічні, фінансові та монетарні зміни. *Європейський*

центральный банк. 2022. № 1. С. 75–106. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/html/eb202201.en.html> (дата звернення: 20.05.2022).

2. Економічна стаття Міжнародного енергетичного агентства (МЕА). Запаси нафти країн МЕА. 2022. *Міжнародне Енергетичне Агентство*. URL: <https://www.iea.org/articles/oil-stocks-of-iea-countries> (дата звернення: 16.05.2022).

3. Б. Холланд, С. Джонсон, Дж. Раш, А. Вонг та Т. Орлик. Як війна в Україні загрожує економічному відродженню світу. *Bloomberg Economic*. 2022. 25 лютого. С. 1–5. URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-02-25/war-in-ukraine-howthe-ukraine-russia-conflict-could-impact-the-globaleconomy> (дата звернення: 16.05.2022).

4. The Economist / Щотижневое видання. Наскільки Німеччина залежить від російської енергії? 4 травня 2022, 1–3 URL: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/05/04/how-heavily-does-germany-rely-on-russian-energy> (дата звернення: 16.05.2022).

5. Хорхе Валеро, Мілда Сепутіт і Альберто Нарделлі. Лідери ЄС знову наполягають на забороні більшої частини російської нафти через війну Путіна. *Bloomberg Economic*. 2022. 31 травня 1–4. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-30/eu-leaders-back-push-to-ban-some-russian-oil-over-putin-s-war> (дата звернення: 31.05.2022).

6. Енергетика та енергетичні показники. Блумберг. Європейське видання URL: <https://www.bloomberg.com/markets/sectors> (дата звернення: 18.05.2022).

7. The Economist / Щотижневое видання. Європа повинна ввести високі тарифи на російські енергоносії 30 квітня 1–4. URL: <https://www.economist.com/leaders/2022/04/30/europe-should-levy-a-high-tariff-on-russian-energy> (дата звернення: 18.05.2022).

8. Метью Мартін. Вирішена головоломка про несподіваний прибуток саудівської нафти. *Bloomberg Economic*. 2022. 30 травня 1–5. URL: www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-05-30/saudi-arabia-oil-windfall-puzzle-solved-mideast-newsletter (дата звернення: 31.05.2022).

REFERENCES:

1. Ekonomichniy biuletен Yevropeiskoho Tsentralnogo Banku. Onovlennia pro ekonomichni, finansovi ta monetarni zminy (2022) [Economic Bulletin of the Euro-

pean Central Bank. Updates on economic, financial and monetary changes]. *Yevropeyskyi tsentralnyi bank*, vol. 1, pp. 75–106. Available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/html/eb202201.en.html> (accessed 16 May 2022).

2. Ekonomichna stattia Mizhnarodnoho enerhetychnoho ahentstva (MEA). Zapasy nafty krain MEA (2022) [Economic article of the International Energy Agency (IEA). IEA oil reserves]. *Mizhnarodne Enerhetychne Ahentstvo*. Available at: <https://www.iea.org/articles/oil-stocks-of-iea-countries> (accessed 16 May 2022).

3. B. Holland, S. Johnson, J. Rush, A. Wong, and T. Orlik (2022) Yak viina v Ukraini zahrozhue ekonomichnomu vidrozhenniu svitu [How War in Ukraine Threatens the World's Economic Recovery]. *Bloomberg Economic*, pp. 1–5. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-02-25/war-in-ukraine-howthe-ukraine-russia-conflict-could-impact-the-globaleconomy> (accessed 16 May 2022).

4. The Economist/ Weekly edition. How heavily does Germany rely on Russian energy? May 4th 2022. Available at: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/05/04/how-heavily-does-germany-rely-on-russian-energy> (accessed 16 May 2022).

5. Jorge Valero, Milda Seputyte, and Alberto Nardelli [EU Leaders Back Push to Ban Most Russia Oil Over Putin's War]. *Bloomberg Economic*, pp. 1–4. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-30/eu-leaders-back-push-to-ban-some-russian-oil-over-putin-s-war> (accessed 31 May 2022).

6. Enerhetyka ta enerhetychni pokaznyky. Blumberh. Yevropeiske vydannia [Energy sectors and energy performans]. *Bloomberg Europe Edition*. Available at: <https://www.bloomberg.com/markets/sectors> (accessed at 18 May 2022).

7. The Economist/ Weekly edition. Europe should levy a high tariff on Russian energy Apr 30th 2022. Available at: <https://www.economist.com/leaders/2022/04/30/europe-should-levy-a-high-tariff-on-russian-energy> (accessed at 15 May 2022).

8. Matthew Martin (2022) Vyryshena holovolomka pro nespodivanyi prybutok saudivskoi nafty [Solved a puzzle about the unexpected profits of Saudi oil]. *Bloomberg Economic*, pp. 1–5. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-05-30/saudi-arabia-oil-windfall-puzzle-solved-mideast-newsletter> (accessed at 31 May 2022).